

Romantik Eğilimler

Çağdaş felsefede ve felsefe tarihi yazımında Romantisizmi çoğunlukla başta edebiyat olmak üzere sanatsal üretim alanına havale etmek gibi yaygın bir tutum vardır. Öyle ki felsefe bölümlerinde XVIII ve XIX. yüzyıl derslerinde Romantik düşüncenin ele alındığı görülmez pek, modern felsefe tarihi yazımlarında da Romantik temalara nadiren yer verilir – olsa olsa “reaktif” niteliğiyle bir değer taşır ve anılmaya değer Romantikler. Ana akımların yanında ayrıksı ve tuhaf bir eğilim, bir tepki, hatta akıntıya karşı bir inat diye görülür: Şeylerin modern felsefeye gösterilen, sağduyuya uygun düzenine karşı gösterilen bir inat.

Oysa şu da bilinen bir şeydir: Felsefe tarihi yazımı, düşünce tarihine kendi düzenini yüklemeye girişirken, kalın hatlara, ele alınan dönemi hem boydan boya geçebilecek hem de bu dönem içerisinde farklı farklı kesitlerde yer alan zamandaş düşünürleri birbirinin karşısına koymaya yarayacak ana arterlere ihtiyaç duyar. Ve bunları belirlerken, farkında olsun olmasın, metinsel olguları tarih yazımına uydurmak gibi bir stratejiyi de benimseyebilir. Böylelikle elde edilen “makul” tarihsel anlatı, ilgili döneme ait metinlerin tanıklık ettiği kaotik kültürel oluşumların, tarihçinin birbirine karşıt addettiği temaları bir arada barındırabilen düşünür ve eğilimlerin, kesişen ve çatallanan yolların üzerini güzelce örtüp, kolay anlaşılabilirlik idealine metinlerin akışkan, geçişken dünyasını durağanlaştırma pahasına ulaşabilir.

Ancak elbette bu baskın eğilim karşısında, tarih yazımı alanındaki yeniliklerden beslenen, büyük açıklayıcı şemalarla geçmişi anlamlandır-maktansa dar ölçekli araştırma alanlarını olabildiğince kendi dinamikleriyle kavramayı önemseyen çalışmalar da mevcut. Biz de “Romantik Eğilimler” başlıklı dosyamızda böyle bir yol tuttuk. Metodolojik temel kabulümüz, Romantikliğin Aydınlanma karşıtlığı diye tarif eden girişimler başta olmak üzere her tür retrospektif tanımdan uzak durmak ve bir büyük Romantisizm tablosu çıkar-

maktansa dönemin dünyası ve metinlerinde Romantik eğilim-leri tespit etmekte. Dolayısıyla, Avrupa'daki entelektüel entegrasyonun son derece yüksek olduğu XVIII ve XIX yüzyılların düşünce dünyasında, çeşitli alanlardaki fikirlerin dolaşımına dair birtakım sonuçlara ulaşan makaleler ürettik.

Dosyanın ilk makalesi olan, Gisela Imgrund'un "Where Romanticism was Female" başlıklı yazısı, Romantik düşünsel eğilimlerin nasıl bir dünyada doğduğunu anlatan canlı bir tablo sunuyor okuruna: Genelde Aydınlanma çağı Avrupasını, özelde de bu kültür ortamında ortaya çıkan kadın entelektüellerin düşünüş ve faaliyetlerini tanımayı sağlayacak etkin bir kılavuz niteliği taşıyor. İkinci yazı, Onur Kabil'in kaleme aldığı "Şiirden İdeal Tip'e: Romantik Bilim". Adından da anlaşıldığı gibi, bilim felsefesindeki Romantik eğilimin izini süren bu çalışma, Aydınlanmanın bilim ideali karşısında Jena Üniversitesinde nasıl bir bakışın geliştirilmiş olduğunu ortaya koyuyor. Fatma Berna Yıldırım'ın yazısı "Romantik Bir Mitos: Dilin Kökeni" ise, felsefe alanında dil hakkında üretilmiş mitosları ve bunların içerdiği epistemolojik ve ontolojik kavrayış kalıplarını inceliyor. Elif Ergün'ün "Zorunluluğun Mekân Tutması: Rousseau Örneği" başlıklı yazısında da, Rousseau'nun toplum ve kültür felsefesini inşa ederken dayandığı zorunluluk fikri ve bunun ardındaki "mekân-mülkiyet" ilişkisi inceleniyor ve konusu itibariyle dosyanın siyaset felsefesine ilişkin kapanış yazısına geçişi sağlıyor. Mehmet Cevat Yıldırım, "Milliyetçiliğin Romantik Dönemi Üzerine Saptamalar" başlıklı yazısında, Romantik eğilimlerin hayata en fazla nüfuz ettiği yeri yani siyasi düşünceler alanını ve milliyetçiliğin evrimindeki Romantik bileşeni çözümlüyor.

Hakan Poyraz

Fatma Berna Yıldırım